

Svensk dykerihistorisk förening och Dyktankhuset

Av Pia Wetterfors

Svensk dykerihistorisk förening (SDHF) har medlemmar från hela Sverige, men har sin huvudsakliga verksamhet i ett ovanligt och spännande hus i Stockholm. Det kallas Dykhuset, uppfördes på 1930-talet och ligger på Galärvarvet strax bakom Vasamuseet. Den mycket heterogena medlemskaran har en sak gemensamt: ett dykerihistoriskt intresse. Detta intresse tar sig ett mycket påtagligt uttryck i de dykerihistoriska samlingarna som visas i Dykhuset för allmänheten och vid specialvisningar för grupper.

Verksamheten i Dyktankhuset

Dyktankhuset (vilket egentligen är ett riktigare namn på byggnaden) byggdes 1934 och verksamheten som bestod av forskningsprojekt, experiment och övningar inom dykeri, dykerimedecin med mera pågick ända fram till 1978. Flottan flyttade då sin experiment- och övningsverksamhet till Hårsfjärden, cirka 30 kilometer söder om Stockholm. I huset fanns från början en tryckkammareläggning och en övningstank, på sin tid toppmoderna. Just på grund av att övningstanken skulle byggas in fick det gula huset sitt något lustiga och oproportionerliga utseende.

Huset byggdes för att man skulle kunna utbilda ubåtsmän i att ta sig ur en sjunken ubåt med hjälp av så kallad fri uppstigning, FU. För detta behövdes den sex meter djupa bassängen. En tryckkammare för simulering av höga tryck och behandling av dykeriolycksfall kompletterade den tunga utrustningen.

Efter andra världskriget flyttades FU-utbildningen till Karlskrona och den nybyggda dyktanken där. Därmed kom Dyktankhuset att bli mer av ett experimentlaboratorium för dykerimedecin och dykeriutrustning (figur 1 och 2). Här studerades effekter av alternativa gasblandningar som hydrox och heliox. Delar av djupberusningens effekter fick sin förklaring genom arbete utfört i Dyktankhuset av John Adolfsson, David Ingvar och Carl-Magnus Hesser. I huset utbildades många av de legendariska

Arkivfoto: Bengt Börjesson/Svensk dykerihistorisk förening

Figur 1. Förberedelser inför dykeriförsök med tungdykarutrustning.

dykarna. Dyktankhuset var även hemvist för Per-Edvin Fälting och hans dykare före, och i samband med, Vasabärgningen.

Dykerihistoriska samlingar

Dyktankhuset var bara en bland flera byggnader på Djurgården och det närliggande Skeppsholmen vilka ingick i flottans verksamhet. Forskningsverksamheten flyttades som sagt därifrån 1978 och året därpå var det meningen att huset trots sin historiska betydelse skulle rivras.

Arkivfoto: Bergt Bötjesson/Svensk dykerhistorisk förening

Figur 2. Bild från pågående kammarförsök i Dyktankhuset.

Svensk dykerihistorisk förening grundades 1979 för att förhindra rivningen. Den grupp initiativtagare som från början var SDHF, var alla profiler inom flottan, dykeri och dykerimedecin. De hade satt sig i sinnet att rädda Dyktankhuset för att senare kunna skapa ett dykerihistoriskt museum. Huset i sig var ett monument över dykeriets utveckling i Sverige, och tanken var att bland annat genom frivilliga insatser utarbeta planer för att utnyttja den unika dyktankanläggningen som ett levande museum. Man ville också kunna samla historiskt intressant dykerimateriel som nu fanns utspritt hos olika ägare och i diverse förråd där det riskerade att förstöras. När byråkratins kvarnar malt färdigt beslöt berörda myndigheter att bevara Dyktankhuset.

Med frivilliginsatser från medlemmarna och stöd från Statens sjöhistoriska museer har SDHF förbundet sig att medverka till att Dyktankhuset ska kunna visas för allmänheten. Insamlade medel ska gå till husets underhåll och till att förbättra samlingarna. Vissa av objekten är utlånade eller skänkta till de dykerihistoriska samlingarna av privatpersoner, företag eller statliga institutioner, medan andra är inköpta.

Exempel på objekt ur samlingarna

Här finns bland annat en ubåtsräddningsklocka från 1940-talet som kunde rädda sju man åt gången från en

havererad ubåt. Dykarträkten har förändrats kraftigt genom åren. Här finns det mesta, från tungdykarutrustning modell Siebe Gorman från början av 1800-talet och den något senare svenska modellen skapad av Emil Carlsson, till dagens lättdykarträkt representerad av Poseidons Unisuit.

Tungdykarna behöver luft från ytan vilket de i gamla tider fick från handdrivna luftpumpar som till exempel Siebe Gormans dubbelverkande tvåcylindriga och Carlssons encylindriga. Här visas även utvecklingen vad gäller bärbara luftdykapparater, militär såväl som civil utrustning. En hel mängd "fast" utrustning som dykarledarbord, undersökningsrum, bassäng, tryckkammare med mera från tiden då det begav sig finns naturligtvis kvar.

Dagens verksamhet

Dagens verksamhet är förstås helt annorlunda. Svensk dykerihistorisk förening kämpar för att på ideell väg kunna hålla samlingarna öppna för allmänheten på helgerna. Det går också utmärkt att boka specialvisningar när det passar den intresserade gruppen. Föreningen ordnar också med jämna mellanrum föreläsningar, filmvisningar och andra aktiviteter för medlemmarna, bland annat arbetskvällar där man arbetar med underhåll av de objekt som finns i huset. Föreningen har också en medlemstidning vid namn Signallinan.

För ytterligare information eller bokning av visning, ring Hans Örnhamen 070-927 70 26 eller Lars Gustafsson 070-595 05 36.

Pia Wetterfors är ledamot i Marinarkeologiska sällskapets styrelse. Hon var tidigare aktiv inom Svensk dykerihistorisk förening och var medansvarig för utgivningen av föreningens medlemstidning Signallinan

Referenser

- Lindemark, C. 1996. Dykhuset på Galärvarvet. *Sjöhistoriska museets rapport nr 33.*
- Örnhamen, H. 2000. *Informationstexter till Dyktankhuset.*